

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РІШКА ДАР'Я ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 658.012

**УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2009

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку Національної академії наук України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Волик Ірина Миколаївна,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем
розвитку Національної академії наук України,
учений секретар

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Раєвська Олена Валентинівна,
Харківський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економічної статистики

кандидат економічних наук, доцент
Касьянова Наталія Віталіївна,
Донецький університет економіки та права
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри економіки підприємства

Захист відбудеться «18» червня 2009 року о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.01, Харківського національного економічного університету за адресою: 61001, м. Харків, пр. Леніна, 9-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету за адресою: 61001, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

Автореферат розіслано «18» травня 2009 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

О. М. Ястремська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертації. Реформи в економіці нерозривно пов'язані зі зміною принципів, методів і підходів управління. У значній мірі успіх діяльності підприємств залежить від певних заходів щодо удосконалення управління, як в організаційному, так і в економічному аспектах. Розвиток промислових підприємств взагалі та машинобудівних, як таких, що сприяють формуванню матеріально-технічної бази виробництва, активної частини основних виробничих фондів, створює підґрунтя для розвитку підприємств всіх галузей економіки. В умовах сьогодення, що характеризуються кризовою економічною ситуацією, одним із першочергових завдань управління є обґрунтування, розроблення та впровадження таких управлінських рішень, які забезпечуватимуть не тільки вихід з кризи, а й прогресивний розвиток промислових підприємств, який, в першу чергу, необхідно спрямовувати на комплексне розв'язання економічних й організаційних проблем господарювання.

Усе більше уваги в теоретичних дослідженнях економістів і практичній діяльності менеджерів приділяється розв'язанню проблеми управління розвитком підприємств. Дослідженню теорії та практики управління розвитком підприємства присвячені праці багатьох учених-економістів. Серед наукових досліджень, у яких розглядалося вирішення даної проблеми, особливої уваги заслуговують роботи Р. Акоффа, І. Ансоффа, М. В. Афанасьєва, В. О. Василенка, В. М. Гриньової, П. Драккера, В. А. Забродського, М. О. Кизима, Т. С. Клебанової, Е. М. Короткова, О. Є. Кузьміна, Л. Г. Мельника, Б. З. Мільнера, Г. Мінцберга, В. В. Пастухової, В. С. Пономаренка, О. І. Пушкаря, О. В. Раєвнєвої, О. М. Тищенко, А. А. Томпсона, О. М. Тридіда, В. М. Самочкіна, Е. А. Смірнова, А. Дж. Стріклєнда, А. В. Шегди та інших. Їх розробки відрізняються спектром дослідження проблем сучасного виробництва, суті перетворень, що відбуваються в ньому, методів і різних аспектів формування механізму управління розвитком підприємства. Однак, дотепер не знайшли вичерпного вирішення завдання щодо активізації перетворень на підприємствах, які забезпечують організаційно-економічний розвиток, формування системи управління ним.

Недостатня розробленість зазначених питань, їх важливе теоретичне та практичне значення для вітчизняних промислових підприємств обумовили вибір теми дослідження та визначили її актуальність, мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України. В основу дисертації покладено теоретичні, методичні й практичні розробки, які було виконано за участю автора за такими держбюджетними науково-дослідними роботами: «Стратегічна реорганізація в господарських структурах промисловості України в умовах трансформації» (номер державної реєстрації

0102U001018), «Оцінка ефективності організаційних перетворень у машинобудівному комплексі регіону» (номер державної реєстрації 0103U001818), «Соціально-економічні чинники підвищення ефективності машинобудівного виробництва в регіоні» (номер державної реєстрації 0104U002215), «Формування організаційно-економічного механізму корпоративного управління промислових підприємств регіону» (номер державної реєстрації 0105U002370). При виконанні цих науково-дослідних робіт особисто автором проаналізовано та визначено тенденції розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств, запропоновано та обґрунтовано структуру системи управління організаційно-економічним розвитком підприємств, розроблено методичний підхід з оцінювання рівня їх готовності до реалізації організаційних та економічних перетворень, а також методичні положення з визначення динаміки активності організаційно-економічного розвитку підприємства.

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретичних і методичних положень і підходів та розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління організаційно-економічним розвитком машинобудівних підприємств.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено та вирішено такі завдання:

уточнити визначення категорії «організаційно-економічний розвиток підприємства» та понять «готовність» та «активність» підприємства щодо розвитку;

проаналізувати та уточнити перелік принципів побудови системи управління розвитком виробничо-господарських систем;

узагальнити сучасні підходи до формування системи управління організаційно-економічним розвитком підприємств в ринкових умовах господарювання й запропонувати її структуру для машинобудівного підприємства, методичні рекомендації з оцінювання ефективності системи управління та розробити концептуальну модель управління організаційно-економічним розвитком підприємства;

проаналізувати фактори, що зумовлюють тенденції розвитку машинобудівних підприємств, та дослідити вплив інноваційних факторів на управління організаційно-економічними перетвореннями на підприємстві;

розробити методичний підхід щодо оцінювання рівня готовності машинобудівного підприємства до організаційно-економічного розвитку та прогнозування його зміни;

розробити методичні положення з визначення динаміки активності організаційно-економічного розвитку машинобудівного підприємства та напрямів його підвищення з урахуванням позиції підприємства у зовнішньому середовищі за рівнем активності;

сформулювати й обґрунтувати методичні положення з координації управлінських дій в процесі організаційно-економічного розвитку машинобудівних підприємств.

Об'єкт дослідження – процес управління розвитком промислового підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення і підходи, методи та рекомендації з управління організаційно-економічним розвитком великих машинобудівних підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертації є фундаментальні праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, в яких викладено наукові концепції та теоретичні розробки щодо управління розвитком підприємств.

Дослідження виконувалось за допомогою таких методів: логічного та теоретичного узагальнення, системного аналізу – для обґрунтування актуальності проведених досліджень, постановки проблеми та вивчення об'єкта і предмета дослідження, а також для визначення теоретичних основ управління організаційно-економічним розвитком машинобудівного підприємства; факторного аналізу – для виявлення впливу латентних факторів на організаційно-економічний розвиток машинобудівних підприємств та визначення вагомості часткових показників при оцінюванні рівня готовності підприємства до організаційно-економічних перетворень; матричного моделювання – для позиціонування машинобудівних підприємств за показниками динаміки активності їх організаційно-економічного розвитку; нейронних мереж – для прогнозування зміни показників готовності машинобудівних підприємств до організаційно-економічного розвитку; графічний – для схематичного подання теоретичних і практичних положень дисертаційної роботи.

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативна база України, матеріали бухгалтерської та статистичної звітності підприємств машинобудування Харківського регіону за період з 2001 по 2007 рр., матеріали Державного комітету статистики України та інформація, отримана з мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в подальшому розвитку та розробленні комплексу теоретико-методичних положень і рекомендацій щодо управління організаційно-економічним розвитком машинобудівних підприємств, а саме:

удосконалено:

методичні рекомендації з оцінювання ефективності системи управління організаційно-економічним розвитком підприємства, які, на відміну від існуючих, поряд з визначенням традиційних вартісних показників, передбачають розрахунок та аналіз динаміки показників, які характеризують тривалість певних часових затримок реакції системи в процесі управління;

методичний підхід до оцінювання рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку та прогнозування його зміни, що включає систему інтегрального та часткових показників, відмінність яких полягає у додатковому включенні показників оцінки особливостей організаційної структури управління підприємством та використанні технології побудови

нейронних мереж для прогнозування зміни рівня готовності до прогресивних організаційно-економічних перетворень;

методичні положення з визначення динаміки активності організаційно-економічного розвитку підприємства, відмінністю яких є комплексний аналіз показників, що характеризують стан факторів внутрішнього середовища підприємства за організаційним напрямом (організація управління, виробництва та його підготовки, праці, та додатково запропонована група показників організаційної структури) та економічним напрямом (виробництво, фінанси, маркетинг, інновації, інвестиції, персонал), а також розроблена матриця позиціонування підприємства у зовнішньому середовищі за рівнем активності організаційних та економічних перетворень і сформовані рекомендації щодо перспективних напрямів його розвитку;

дістали подальшого розвитку:

визначення категорії «організаційно-економічний розвиток підприємства», відмінністю якого є акцентування на збалансованості дії факторів розвитку, що генеруються внутрішнім середовищем і зовнішнім оточенням, та забезпечують відповідну активність та готовність до прогресивних організаційно-економічних перетворень;

принципи побудови системи управління організаційно-економічним розвитком підприємства, до складу яких додатково включено принципи транспарентності, інформаційної достатності та забезпечення соціальної захищеності суб'єктів організаційно-економічних перетворень;

структура системи управління організаційно-економічним розвитком машинобудівного підприємства, до якої, на відміну від існуючих, включено інформаційно-комунікаційну підсистему управління розвитком з акцентуванням на її комунікаційній складовій та інноваційній спрямованості, а також методичні положення з координації управлінських дій, що забезпечують дієвість комунікаційної складової.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні положення та висновки, представлені в роботі, доведено до рівня конкретних методик і науково-практичних рекомендацій з удосконалення управління організаційно-економічним розвитком машинобудівного підприємства. Використання уточнених теоретичних положень, розробленого наукового та методичного забезпечення сприятиме підвищенню ефективності розвитку підприємства. Основні положення дисертаційної роботи, що мають прикладний характер, були впроваджені на машинобудівних підприємствах м. Харкова, а саме: методичні положення з визначення динаміки активності організаційно-економічного розвитку підприємства – у ВАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» (довідка про впровадження № 60/26-Л від 17.06.2005 р.), пропозиції щодо формування системи управління організаційно-економічним розвитком підприємства – у ЗАТ «Харківський велосипедний завод ім. Г. І. Петровського» (довідка про впровадження № 4101/167 від 27.12.2007 р.), методичний підхід до визначення рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку – на

Харківському державному авіаційному виробничому підприємстві (довідка про впровадження № 304/17 від 24. 03. 2008 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані автором самостійно. За науковими працями, опублікованими у співавторстві, особистий внесок здобувача полягає в такому: у роботі [1] здійснено факторний аналіз організаційно-економічного розвитку промислових підприємств відповідно до виділених і обґрунтованих напрямів, узагальнено методичні підходи до оцінки потреби в інвестиційних ресурсах і сформовано послідовність етапів оцінки; у роботі [2] обґрунтовано основні положення з управління організаційно-економічним розвитком промислового підприємства, розроблено методичні підходи з оцінювання рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку та визначення динаміки його активності; у роботі [5] виділено основні напрями та здійснено факторний аналіз організаційно-економічного розвитку промислових підприємств; у роботі [7] обґрунтовано роль управлінських інновацій в підвищенні ефективності управління організаційно-економічним розвитком промислового підприємства, визначено етапи розроблення управлінської інновації та уточнено класифікацію управлінських інновацій; у роботі [8] за допомогою методу нейронних мереж побудовано модель багаторівневого перцептрона для прогнозування зміни показників, що характеризують стан внутрішнього середовища підприємства, в процесі його організаційно-економічного розвитку; у роботі [9] розроблено методичні рекомендації з координації управлінських дій в процесі розвитку підприємства; у роботі [10] розроблено методичні положення з інформатизації управління розвитком підприємства; у роботі [20] визначено та обґрунтовано етапи процесу управління розробкою та реалізацією інноваційних проектів при формуванні та реалізації стратегії організаційно-економічного розвитку підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження, висновки й пропозиції, які містяться в дисертації, доповідалися на 14 Всеукраїнських та Міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема на: Міжнародному симпозіумі «Наука і підприємництво» (м. Трускавець, 2000 р.), Міжнародній міждисциплінарній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми науки та освіти» (м. Ужгород, 2002 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період» (м. Хмельницький, 2003 р.), Міжнародній науковій конференції «Розвиток підприємницької діяльності в Україні: історія та сьогодення» (м. Тернопіль, 2004 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток економіки в трансформаційний період: глобальний та національний аспекти» (м. Запоріжжя, 2005 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України» (м. Дніпропетровськ, 2006 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення». (м. Харків, 2006 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Корпорації та інтегровані структури: проблеми науки та практики» (м. Харків, 2007 р.).

Публікації. За результатами виконаних досліджень опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 46,13 ум.-друк. арк. (із них автору належить 4,06 ум.-друк. арк.): розділи у 2-х монографіях обсягом 42,75 ум.-друк. арк. (із них автору належить 1,42 ум.-друк. арк.); 6 статей у наукових виданнях, визнаних ВАК фаховими з економіки, обсягом 1,76 ум.-друк. арк. (із них автору належить 1,27 ум.-друк. арк.), а також 14 тез доповідей на Всеукраїнських та Міжнародних науково-практичних конференціях, обсягом 1,62 ум.-друк. арк. (із них автору належить 1,37 ум.-друк. арк.).

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Роботу викладено на 271 сторінці машинописного тексту, в тому числі основний текст – 184 сторінки. Дисертаційна робота містить 40 таблиць, з них 9 займають 9 повних сторінок, 20 рисунків, з них 5 займають 5 повних сторінок, 12 додатків займають 52 сторінки, список використаних джерел із 216 найменувань займає 21 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, об'єкт і предмет, методи дослідження, сформульовано завдання, відображено наукову новизну, практичне значення та апробацію результатів, публікації.

У **першому розділі** – «**Теоретико-методичне забезпечення управління організаційно-економічним розвитком промислового підприємства**» – досліджено та уточнено визначення категорії «організаційно-економічний розвиток промислового підприємства», проаналізовано принципи побудови системи управління організаційно-економічним розвитком підприємства, її основні складові, запропоновано методичні рекомендації з оцінювання ефективності системи управління, обґрунтовано теоретичні положення з удосконалення управління організаційно-економічним розвитком машинобудівного підприємства.

Проведені дослідження та синтез точок зору вчених на визначення сутності категорії «організаційно-економічний розвиток підприємства» (ОЕРП) дозволили зробити висновок щодо її складності та багатоаспектності. В дисертації запропоновано уточнене визначення ОЕРП як складного та нелінійного активного процесу переходу підприємства в новий якісний стан за рахунок змін в організації бізнес-процесів, спрямованих на підвищення результативності використання економічних ресурсів підприємства, внаслідок чого забезпечується соціально-економічна ефективність його діяльності та стабільність до негативного впливу з боку зовнішнього середовища. Акцентування на активності процесу розвитку в даному випадку обумовлено певною властивістю підприємства, а саме – цілеспрямованим характером функціонування, наслідком якого є досягнення поставлених цілей. При цьому під активністю ОЕРП пропонується розуміти відмінну особливість динамічної реалізації сукупності цілеспрямованих процесів, що забезпечують підприємству конкурентні переваги за рахунок реалізації організаційно-економічних

перетворень. В дисертаційній роботі обґрунтовано, що ефективність організаційно-економічного розвитку та позитивна динаміка його активності зумовлені достатнім рівнем готовності підприємства до розвитку. Готовність підприємства до організаційно-економічного розвитку розглядається як його властивість, що зумовлена рівнем організації бізнес-процесів на підприємстві та здатністю економічної системи сприймати можливі зміни, що забезпечують реалізацію прогресивних організаційно-економічних перетворень.

Досягнення цілей ОЕРП потребує побудови системи управління, що має ґрунтуватися на певних принципах. В дисертації запропоновано доповнити існуючу сукупність принципів побудови системи управління ОЕРП принципами транспарентності, інформаційної достатності та забезпечення соціальної захищеності суб'єктів організаційно-економічних перетворень.

На підставі узагальнення літературних джерел та результатів практичної діяльності підприємств в дисертаційній роботі обґрунтовано, що у складі системи управління ОЕРП необхідно виділити такі підсистеми: формування цілей, інформаційно-комунікаційну, аналітичну, виконавчу та контролюючу. В роботі запропоновано в системі управління ОЕРП виділити інформаційно-комунікаційну підсистему з акцентуванням на її комунікаційній складовій, яка забезпечує координацію та взаємоузгодженість управлінських дій, тому що призначення саме комунікаційного процесу полягає в забезпеченні адекватного сприйняття інформації всіма учасниками процесу управління на підприємстві, а також різними групами за його межами. В дисертації визначено доцільність оцінювати ефективність системи управління ОЕРП не тільки за допомогою вартісних показників, а й на підставі аналізу змін показника, що характеризує тривалість запізнення реакції системи управління на відповідні події T_e , розрахунок якого пропонується доповнити складовими T_5 та T_6 :

$$T_e = T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6, \quad (1)$$

де T_1 – затримки первинної інформації у процесі накопичення достатнього масиву інформації щодо стану зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства (год.);

T_2 – затримки при передачі інформації з місця подій до центрів її обробки й прийняття управлінських рішень (год.);

T_3 – затримки, пов'язані з постановкою завдання управління в центрі ухвалення рішення, перевіркою несуперечності вхідних даних і їхнього уточнення (год.);

T_4 – затримки управлінської інформації при її передачі за каналами зв'язку до виконавчих органів (год.);

T_5 – затримки при приведенні виконавчих органів у стан готовності до виконання інструкцій щодо управління (год.);

T_6 – затримки, пов'язані з контролем результатів реакції системи управління на певні зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищах підприємства (год.).

В дисертації розроблено вирішальне правило для додаткового оцінювання ефективності системи управління ОЕРП на основі визначення змін показника Te .

На основі теоретичних положень сучасної теорії управління в роботі сформовано концептуальну модель управління ОЕРП. У запропонованій моделі виділено п'ять блоків управлінських дій, що відповідають визначеним підсистемам системи управління ОЕРП з урахуванням їх взаємозв'язку (рис. 1). У роботі встановлені особливості управління ОЕРП, притаманні циклічним процесам. Це обумовило доцільність періодичного корегування стратегії ОЕРП за умови наявності змін у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

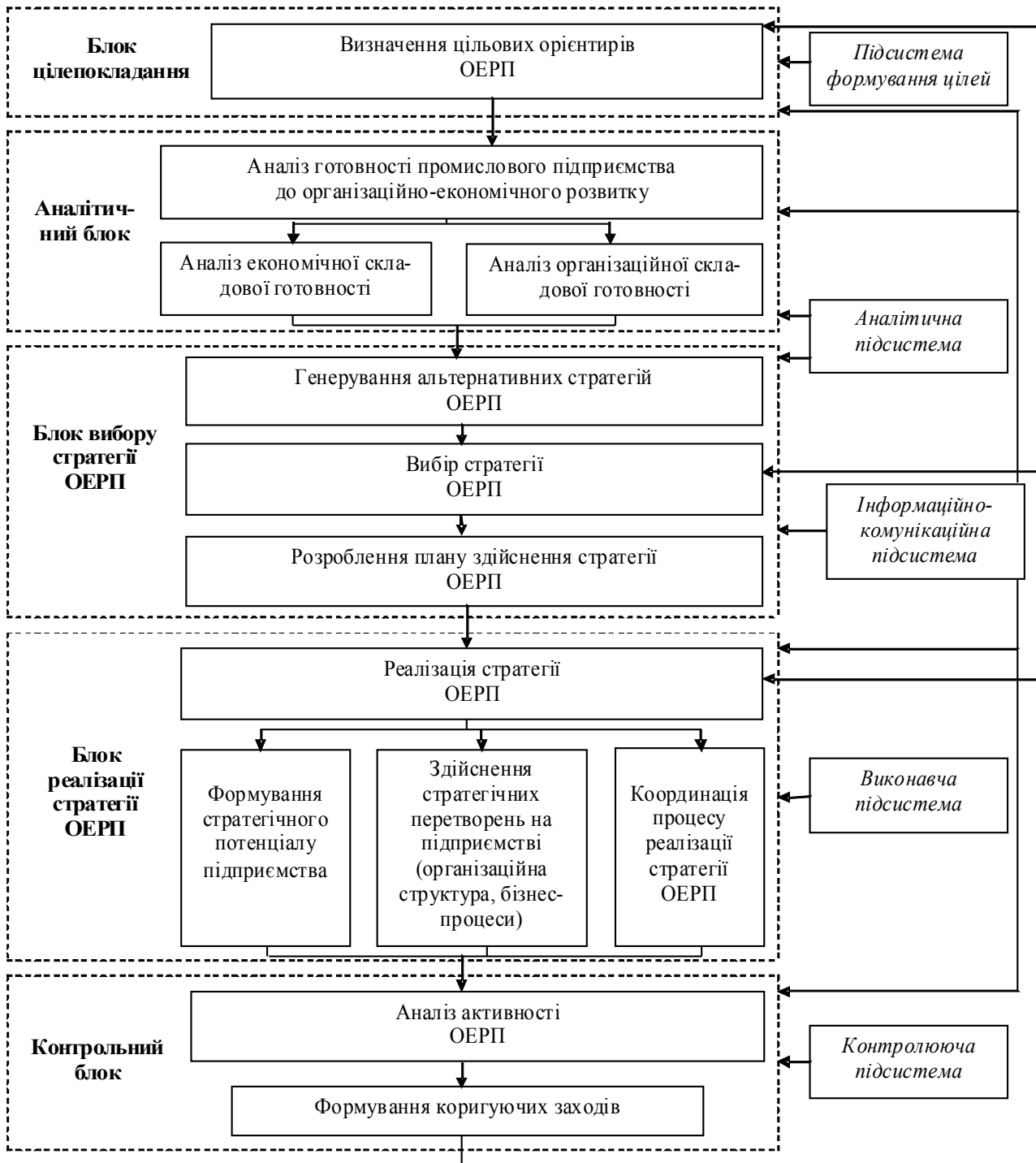

Рис. 1. Концептуальна модель управління ОЕРП

У другому розділі – «Аналіз умов та тенденцій організаційно-економічного розвитку промислових підприємств» – досліджено особливості умов розвитку підприємств, здійснено аналіз результатів ОЕРП промислового комплексу, визначено вплив інноваційних факторів на управління ОЕРП.

Досліджені в дисертаційній роботі умови розвитку промислових підприємств свідчать, що у 2001 – 2007 рр. в Україні мала місце активізація функціонування підприємницького середовища. З одного боку, це сприяло здійсненню ефективних організаційно-економічних перетворень на

підприємствах, а з іншого – було їх наслідком. В роботі обґрунтовано необхідність подальшого удосконалення методичного забезпечення управління ОЕРП, застосування якого сприяло б його активізації.

Аналіз умов функціонування промислових підприємств дозволив виявити загальні тенденції їх розвитку. В дисертації виявлені латентні фактори, що впливають на ОЕРП. Для цього за допомогою багатовимірного факторного аналізу було проведено кількісну оцінку показників організаційно-економічного розвитку 33 машинобудівних підприємств Харківського регіону на підставі їх статистичної звітності за період 2001 – 2007 рр. за двома напрямками: використання фінансових, матеріальних, трудових ресурсів (16 показників, серед яких коефіцієнт оборотності виробничих запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, фондоозброєність, питома вага матеріальних витрат у вартості виробленої продукції та інші) та інвестиційно-інноваційним (9 показників, в тому числі: питома вага власних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі інвестицій на інновації, питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі відвантаженої продукції, питома вага витрат на дослідження і розробки в загальному обсязі витрат на інновації, питома вага працівників, що виконують науково-технічну роботу, в загальній кількості працівників та інші). Досліджувану сукупність підприємств машинобудування було попередньо поділено на дві групи, а саме: підприємства, що протягом періоду, який аналізується, зазнали певних організаційно-економічних змін, і підприємства, що таких перетворень практично не здійснювали. Результати проведеного факторного аналізу за даними двох сукупностей досліджуваних машинобудівних підприємств Харківського регіону за двома напрямками представлено у табл. 1.

Серед організаційно-економічних перетворень на досліджуваних підприємствах машинобудування їх більшість (60 %) пов'язана з поділом підприємства на декілька та передачею в оренду основних фондів. Проведений факторний аналіз результатів організаційно-економічних перетворень на підприємствах машинобудування Харківського регіону на основі виявлених латентних зв'язків і змінних, як в ресурсному, так і в інвестиційно-інноваційному напрямках, дозволяє зробити висновок про їх недостатню спрямованість на перспективу, що вказує на необхідність удосконалення управління організаційно-економічним розвитком з метою підвищення ефективності використання ресурсного й інвестиційно-інноваційного потенціалів підприємств машинобудування.

Таблиця 1

Результати факторного аналізу машинобудівних підприємств

	Назва факторів за результатом факторного аналізу, згідно з напрямками	
	ресурсним	інвестиційно-інноваційним
Машинобудівні підприємства, що зазнали організаційно-економічних	Фактор 1 – ефективність використання оборотних засобів. Фактор 2 – ефективність використання основного та оборотного капіталу. Фактор 3 – ефективність використання	Фактор 1 – тактичне використання активної частини основних фондів і власних джерел інвестування технологічної підготовки виробництва.

змін (9 од.)	сукупного капіталу з позицій прибутковості. Фактор 4 – ефективність використання джерел фінансування. <i>Відсоток кумулятивної дисперсії – 79,4 %.</i>	Фактор 2 – стратегічне використання трудових ресурсів та інвестицій в напрямі активізації інноваційної діяльності. <i>Відсоток кумулятивної дисперсії – 86,1 %.</i>
Машинобудівні підприємства, що не зазнали організаційно-економічних змін (26 од.)	Фактор 1 – ефективність використання основного та оборотного капіталу. Фактор 2 – ефективність використання залучених джерел фінансування. Фактор 3 – ефективність використання сукупного капіталу з позицій прибутковості. Фактор 4 – ефективність матеріальних витрат у виробництві продукції. Фактор 5 – забезпеченість основними фондами. <i>Відсоток кумулятивної дисперсії – 74,9 %.</i>	Фактор 1 – стратегічне використання трудових і фінансових ресурсів в напрямі проведення досліджень. Фактор 2 – спрямованість інвестицій на оновлення продукції, що виробляється. <i>Відсоток кумулятивної дисперсії – 83,6 %.</i>

В дисертаційній роботі обґрунтовано, що підвищення ефективності управління ОЕРП може бути досягнуто за умови створення системи безперервної реалізації інноваційних проектів. Безперервність інноваційних перетворень має об'єктивно обумовлений характер, тому що саме адаптація до нестабільного зовнішнього середовища передбачає пошук нових або оптимізацію використання вже наявних управлінських інновацій. Зростання мінливості зовнішнього середовища прискорює цикл розвитку системи управління ОЕРП. Тому в дисертації в межах сфери виробництва та сфери управління були виділені та проаналізовані відповідні методичні, технологічні, технічні, структурні управлінські інновації, які повинні розроблятися й впроваджуватися постійно, оскільки вони є інструментом активізації й підвищення ефективності управління ОЕРП.

У третьому розділі – «Удосконалення методичного забезпечення управління організаційно-економічним розвитком промислового підприємства» – запропоновано методичний підхід щодо оцінювання рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку та методичні положення з визначення динаміки активності ОЕРП, а також обґрунтовано методичні положення з координації управлінських дій в процесі ОЕРП.

Враховуючи, що рівень готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку значною мірою впливає на ефективність управління, в дисертації розроблено методичний підхід щодо оцінювання та аналізу рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку, яким передбачається така послідовність дій: 1) формування системи часткових показників, які відображають особливості й закономірності кожної складової, що впливає на готовність підприємства до організаційно-економічного розвитку, а саме – організаційної та економічної; 2) розрахунок значень часткових показників, визначення їхньої вагомості та еталонних значень;

3) розрахунок інтегрального показника готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку; 4) діагностування рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку та формування висновків за результатами аналізу.

На основі аналізу теоретичних розробок і нормативних матеріалів, а також практичної діяльності промислових підприємств у дисертації були виділені часткові показники рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку (табл. 2).

Таблиця 2

Часткові показники готовності промислового підприємства до організаційно-економічного розвитку

№ з/п	Напрямок	Показники
1. Економічна складова готовності промислового підприємства до організаційно-економічного розвитку		
1.1	Виробництво	коефіцієнт фактичного використання виробничої потужності; темп росту обсягів виробництва
1.2	Маркетинг	частка витрат на маркетинг і рекламу в загальному обсязі витрат на інновації; частка витрат на маркетинг і рекламу в загальному обсязі витрат на виробництво продукції; темп росту обсягів реалізації
1.3	Фінанси	коефіцієнт виконання зобов'язань перед кредитно-фінансовими установами; коефіцієнт своєчасності виплати заробітної плати співробітникам підприємства; коефіцієнти фінансування потреби підприємства в основних фондах і оборотних коштах
1.4	Інновації	частка працівників, які виконують науково-технічну роботу, у загальній кількості працівників; частка нової продукції в загальному обсязі виробленої продукції; частка вдосконаленої продукції в загальному обсязі виробленої продукції
1.5	Інвестиції	частка інвестицій у матеріальні активи в загальному обсязі інвестицій; частка інвестицій у нематеріальний основний капітал у загальному обсязі інвестицій; частка інвестицій на інновації в загальному обсязі інвестицій; частка інвестицій на інформатизацію в загальному обсязі інвестицій
1.6	Персонал	частка працівників, які закінчили ВНЗ, у загальній кількості працівників; частка працівників, які набули нові професії, у загальній кількості працівників; частка працівників, які підвищили кваліфікацію, у загальній кількості працівників
2. Організаційна складова готовності промислового підприємства до організаційно-економічного розвитку		
2.1	Організація виробництва	коефіцієнт автоматизації процесу виробництва; коефіцієнт виробничої гнучкості

Продовж. табл. 2

№ з/п	Напрямок	Показники
2.2	Організація підготовки виробництва	коефіцієнт автоматизації процесу підготовки виробництва; коефіцієнт гнучкості підготовки виробництва
2.3	Організація праці	коефіцієнт стабільності кадрів; коефіцієнт організації праці на робочих місцях; коефіцієнти матеріальної, трудової, статусної мотивації
2.4	Організація управління	коефіцієнт регламентації посад; коефіцієнт повноти охоплення функцій управління; коефіцієнт економічності системи управління; коефіцієнт надійності роботи апарата управління
2.5	Організа-	коефіцієнт гнучкості структури; коефіцієнт спеціалізації структури; коефіцієнт

ційна структура	регламентації структурних підрозділів; коефіцієнт орієнтації організаційної структури на ринок
-----------------	--

Представлені в табл. 2 показники є стимуляторами ОЕРП. Загальний рівень готовності промислового підприємства до організаційно-економічного розвитку у роботі запропоновано визначати на основі інтегрального показника R_g , який розраховується, як сума добутків нормованих значень часткових показників та коефіцієнтів вагомості, що визначаються на підставі отриманих результатів факторного аналізу. Для побудови діагностичної шкали рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку у роботі використано уточнену для умов України шкалу Харрінгтона, що дозволило ідентифікувати низький, середній та високий рівні готовності підприємств до організаційно-економічного розвитку.

Як свідчать результати розрахунків (табл. 3) у 2007 р. високим рівнем готовності до організаційно-економічного розвитку, а отже, раціональним поєднанням її складових, характеризується 21 підприємство (більше 50 % досліджуваної сукупності). Це такі підприємства, як ВАТ «Харківський підшипниковий завод», ЗАТ «Південкабель», ВАТ «Турбоатом», ВАТ «Електромашина», ВАТ «Харківський верстатобудівний завод» та інші.

Таблиця 3

**Групування досліджуваних машинобудівних підприємств
за рівнем готовності до організаційно-економічного розвитку
у 2001 – 2007 рр.**

Рівень готовності	Кількість підприємств, од. (% до загальної кількості досліджуваних)						
	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Низький $0 \leq R_g \leq 0,26$	0	0	0	0	0	0	0
Середній $0,27 \leq R_g \leq 0,49$	22 (67,0)	20 (60,0)	11 (33,0)	9 (27,0)	13 (40,0)	13 (40,0)	12 (36,0)
Високий $0,5 \leq R_g \leq 1,0$	11 (33,0)	13 (40,0)	22 (67,0)	24 (73,0)	20 (60,0)	20 (60,0)	21 (64,0)

Нестабільність умов господарювання підприємств потребує активного використання в процесі управління превентивних заходів. У роботі запропоновано в якості математичного інструментарію прогнозування рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку застосовувати апарат нейронних мереж. В процесі експериментального дослідження було визначено, що серед можливих моделей нейронних мереж найкраще відповідає основним вимогам (а саме: порівняно низька величина помилки (0,022) та задовільне значення ефективності (0,459)) узагальнено-регресійна модель. За допомогою побудованої моделі здійснено прогнозування значення інтегрального показника готовності машинобудівних підприємств.

В дисертаційній роботі обґрунтовано доцільність визначення контролюючою підсистемою управління ОЕРП динаміки активності цих

процесів на основі аналізу окремих функціональних сфер діяльності підприємства. Автором запропоновано на основі визначення індексів часткових показників, що наведені в табл. 2, та розрахунку інтегрального індексу, як середньгеометричного для кожної функціональної сфери діяльності підприємства та кожної зі складових активності, а саме – організаційної та економічної, визначати сукупний індекс I_c , як показник активності ОЕРП. Значення $I_c > 1$ і його зростання в динаміці свідчить про підвищення рівня активності розвитку (фаза зростання), $I_c = 1$ – про збереження рівня активності (фаза стабілізації), $I_c < 1$ і його спад протягом ряду періодів – про зниження рівня активності (фаза спаду).

Запропоновані в дисертаційній роботі методичні положення з визначення динаміки активності організаційно-економічного розвитку було апробовано на машинобудівних підприємствах. В дисертації на основі розрахованих інтегральних показників активності за окремими складовими, а саме – організаційною та економічною, розроблено матрицю позиціонування досліджуваних підприємств (рис. 2).

		Значення інтегрального показника активності розвитку підприємства за економічною складовою	
		≤ 1	> 1
складовою	> 1	ДП «Електроважмаш», ВАТ «Укрелектромаш», ЗАТ «Південкабель», ВАТ «Електромашина», ВАТ «Харківський верстатобудівний завод», ВАТ «Харківський завод штампів та пресформ», ВАТ «Дергачівський завод турбокомпресорів», ЗАТ «Лозівський завод «Трактородеталь», ДП «Харківський електромеханічний завод», ВАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе», ВАТ «Турбоатом», ВАТ «Харківський підшипниковий завод», ЗАТ «Харківський інструментальний завод», ЗАТ «НВП «Турбоенергосервіс»	КП «Червоний промінь», ЗАТ «Харківський велосипедний завод ім. В. Г. Петровського», ВАТ «Завод ім. Фрунзе»
	≤ 1	ВАТ «Гідропривід», ВАТ «Харківський завод агрегатних верстатів», ВАТ «Харківський дослідний завод технологічного оснащення», ВАТ «Чугуївська паливна апаратура», ВАТ «Харківський завод тракторних самохідних шасі», ВАТ «Серп і молот», ВАТ «Автрамат», ЗАТ «Червоний жовтень», ВАТ «Кондиціонер», ВАТ «Харківський завод електромонтажних виробів», ВАТ «Електромаш», ВАТ «Лозівський ковальсько-механічний завод», ВАТ «Харківський завод тракторних двигунів», ВАТ «Харківський електроапаратний завод»	ВАТ «Оргтехніка», ВАТ «Гочприлад»

Рис. 2. Матриця позиціонування машинобудівних підприємств за відповідними значеннями інтегральних індексів активності їх розвитку за організаційною та економічною складовими у 2007 р.

Використання запропонованих в дисертації методичних положень з визначення динаміки активності ОЕРП на практиці дозволить прогнозувати настання відповідних фаз циклу активності розвитку (підвищення, зниження, збереження активності) та приймати відповідні цим фазам управлінські рішення.

В дисертації обґрунтовано, що ефективність управління ОЕРП певною мірою залежить від координації управлінських дій. Автором запропоновано схему взаємодії між підрозділами машинобудівного підприємства, у якій передбачено встановлення взаємозв'язку між відповідними методами координації (жорстка координація, з частково самокерованими елементами, гнучка) та заходами, пов'язаними з їх використанням, а саме – організаційними, економічними та морально-психологічними. Також обґрунтовано доцільність створення на великих машинобудівних підприємствах відділу організаційно-економічного розвитку та розроблено положення щодо його функціонування.

Застосування керівництвом комплексу запропонованого науково-методичного забезпечення дозволить підвищити ефективність управління організаційно-економічним розвитком машинобудівного підприємства.

ВИСНОВКИ

Одержані в дисертаційній роботі результати в сукупності вирішують важливе науково-практичне завдання – розроблення теоретико-методичних положень з удосконалення управління організаційно-економічним розвитком машинобудівних підприємств. На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

1. Здійснено аналітичне узагальнення викладених в економічній літературі теоретичних поглядів, на підставі чого уточнено визначення категорії «організаційно-економічний розвиток підприємства» та понять «готовність підприємства до організаційно-економічного розвитку» та його «активність». Уточнені визначення враховують тенденцію зростання відкритості підприємства, а також комплексність дії факторів його зовнішнього та внутрішнього середовищ, що забезпечують відповідну активність та готовність до прогресивних організаційно-економічних перетворень.

2. Визначено, що в сучасних умовах важливого значення набувають такі принципи побудови системи управління ОЕРП, як принцип транспарентності, що передбачає відкритість та зрозумілість організаційно-економічних перетворень для певних суб'єктів внутрішнього та зовнішнього середовищ, інформаційної достатності та забезпечення соціальної захищеності суб'єктів організаційно-економічних перетворень.

3. На основі узагальнення сучасних підходів до формування системи управління ОЕРП запропоновано її структуру для машинобудівного

підприємства, до складу якої віднесено підсистеми: формування цілей, інформаційно-комунікаційну, аналітичну, виконавчу й контролюючу, що передбачає посилення зворотного зв'язку, що сприяє формуванню проактивного управлінського впливу відносно змін факторів зовнішнього середовища. Також запропоновані методичні рекомендації з оцінювання ефективності системи управління організаційно-економічним розвитком, що ґрунтуються на розрахунку показників, які характеризують часову тривалість затримок реакції системи на певні події, що уможлиблює об'єктивність оцінки функціонування системи управління за її ключовою інформаційно-комунікаційною підсистемою. На основі блокового підходу розроблено концептуальну модель управління ОЕРП, у якій виділено п'ять блоків управлінських дій: 1) блок цілепокладання; 2) аналітичний блок; 3) блок вибору стратегії організаційно-економічного розвитку підприємства; 4) блок реалізації стратегії організаційно-економічного розвитку підприємства; 5) контрольний блок. Така модель дозволяє взаємоузгодити відповідні підсистеми системи управління ОЕРП та завдання, що мають вирішуватися в кожній із них.

4. Проаналізовано фактори, що сприяють формуванню тенденцій розвитку машинобудівних підприємств, та досліджено вплив інноваційних факторів на цей процес. Визначено, що саме інноваційні фактори обумовлюють необхідність та забезпечують результативність управління прогресивними організаційно-економічними перетвореннями на підприємствах.

5. Розроблено методичний підхід щодо оцінювання рівня готовності машинобудівного підприємства до організаційно-економічного розвитку. Визначення готовності забезпечить необхідну інформаційну базу та дозволить обґрунтовано сформулювати стратегію розвитку промислового підприємства. Також розроблено методичні положення щодо прогнозування зміни рівня готовності підприємства до організаційно-економічного розвитку на підставі побудови узагальнено-регресійної моделі методом штучної нейронної мережі.

6. Розроблено методичні положення з визначення динаміки активності організаційно-економічного розвитку машинобудівного підприємства та його позиціонування у зовнішньому середовищі за рівнем активності відповідно до організаційної та економічної складових за допомогою матричної моделі. Практичне використання запропонованих в дисертації методичних положень з оцінки рівня активності, які базуються на дослідженні показників, що характеризують стан факторів внутрішнього середовища підприємства, дозволить прогнозувати настання фаз циклу активності розвитку промислового підприємства з метою прийняття проактивних управлінських рішень щодо фаз підвищення, зниження, збереження активності.

7. Обґрунтовано, що основою забезпечення ефективності й гнучкості системи управління є координація управлінських дій в процесі ОЕРП. В зв'язку з цим в дисертації уточнено відповідні методи, заходи в межах кожного з них за підсистемами, що дозволить узгодити управлінські дії за кожною з них та в цілому за системою управління розвитком підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Золотарьов А. М. Факторний аналіз результатів функціонування промислових підприємств / А. М. Золотарьов, Д. О. Ріпка; Пономаренко В. С. Визначення потреби в інвестиційних ресурсах для здійснення стратегічних організаційних перетворень / В. С. Пономаренко, Д. О. Ріпка / Пономаренко В. С. Стратегічне управління організаційними перетвореннями на промислових підприємствах: наукове видання / В. С. Пономаренко, А. М. Золотарьов, О. М. Ястремська, І. М. Волик, В. М. Луцковський, С. Л. Кушнар, Л. І. Полуктова, Д. О. Ріпка, Н. В. Белікова; [За заг. ред. докт. екон. наук, професора В. С. Пономаренка, докт. екон. наук, доцента О. М. Ястремської. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. – С. 41–52; 222–241.
2. Пономаренко В. С. Методическое обеспечение управления организационно-экономическим развитием АО / В. С. Пономаренко, Д. А. Репка / Пономаренко В. С. Корпоративное управление машиностроительным предприятием: проблемы, пути решения: монографія / В. С. Пономаренко, Е. Н. Ястремская, В. М. Луцковский, С. Л. Кушнар, Д. А. Репка, Н. В. Беликова. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2006. – С. 163–196.

Публікації у фахових виданнях

3. Репка Д. А. Методика оценки активности организационно-экономического развития предприятия / Д. А. Репка // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. Випуск 185. Том I. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – С. 172–179.
4. Репка Д. А. Анализ готовности предприятия к организационно-экономическому развитию / Д. А. Репка // Регіональні перспективи. – 2004. – № 3–5 (40–42). – С. 83–85.
5. Волик И. Н. Анализ организационно-экономического развития промышленных предприятий / И. Н. Волик, Д. А. Репка // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. Випуск 197. Том III. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С. 672–681.
6. Ріпка Д. О. Підвищення ефективності інформаційного обміну в управлінні організаційно-економічним розвитком промислового підприємства / Д. А. Репка // Вестник НТУ «ХПИ». – 2005. – № 58. – Том 2. – С. 172–175.
7. Волик И. Н. Управленческие инновации как средство повышения эффективности организационно-экономического развития машиностроительного предприятия / И. Н. Волик, Д. А. Репка // Бизнес-информ. – 2006. – № 10. – С. 23–27.
8. Ястремская Е. Н. Мониторинг результатов финансово-экономической деятельности машиностроительных предприятий Харьковского региона / Е. Н. Ястремская, Д. А. Репка // Бизнес-информ. – 2008. – № 5. – С. 69–72.

Публікації в інших виданнях

9. Пушкарь А. И. Координация стратегии и тактики управления развитием предприятия / А. И. Пушкарь, Д. А. Репка // Труды филиала МГТУ

им. Н. Э. Баумана в г. Калуге. Специальный выпуск: Материалы Международного симпозиума «Наука и предпринимательство», (г. Трускавец, 14 – 19 февраля 2000 г.). – Калуга: Издательство Н. Бочкаревой, 2000. – С. 7–11.

10. Пушкарь А. И. Информатизация процессов стратегического и тактического управления развитием предприятия / А. И. Пушкарь, Д. А. Репка // Труды филиала МГТУ им. Н. Э. Баумана в г. Калуге. Специальный выпуск: Материалы Международной научно-технической конференции «Приборостроение – 2000», (п. Симеиз, 18 – 23 сентября 2000 г.). – Калуга: Издательство Н. Бочкаревой, 2000. – С. 117–121.

11. Репка Д. А. Проблема совершенствования организационной структуры в процессе стратегического развития предприятия / Д. А. Репка // Матеріали 2-ї Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління», (м. Харків, 4 – 11 листопада 2001 р.). – Харків: Українська Асоціація «Жінки в науці та освіті», Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2001. – С. 89–90.

12. Репка Д. А. Стратегическое управление развитием предприятия / Д. А. Репка // Матеріали 3-ї міжнародної Міждисциплінарної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми науки та освіти», (м. Ужгород, 1 – 9 травня 2002 р.). – Харків: Українська Асоціація «Жінки в науці та освіті», Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Ужгородський національний університет, 2002. – С. 72.

13. Репка Д. А. Оценка потребности в инвестиционных ресурсах для осуществления организационных преобразований на предприятиях / Д. А. Репка // Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Хмельницький, 15 травня 2003 р.). – Хмельницький інститут бізнесу. – Хмельницький: НВП «Еврика» ТОВ, 2003. – С. 115–119.

14. Репка Д. А. Управление инновационными процессами в условиях организационных преобразований предприятий / Д. А. Репка // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми інноваційного розвитку в Україні», (м. Харків, 4 – 5 квітня 2003 р.). – Вчені записки. – Випуск № 11. – 2003. – С. 85–89.

15. Репка Д. А. Программный метод в управлении организационно-экономическим развитием предприятия / Д. А. Репка // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта 2004», (м. Дніпропетровськ, 10 – 25 лютого 2004 р.). – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 38–39.

16. Репка Д. А. Использование методов многомерного статистического анализа в управлении развитием промышленного предприятия / Д. А. Репка // Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Розвиток підприємницької діяльності в Україні: історія та сьогодення», (м. Тернопіль, 10 – 11 червня 2004 р.). – Тернопіль: Інститут економіки і підприємництва, 2004. – С. 62–63.

17. Репка Д. А. Система управления организационно-экономическим развитием промышленного предприятия / Д. А. Репка // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток економіки в трансформаційний період: глобальний та національний аспекти», (м. Запоріжжя, 25 квітня 2005 р.). – Том III. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 69–71.
18. Ріпка Д. О. Конкурентна розвідка як інформаційна основа управління розвитком промислових підприємств / Д. А. Репка // Труды Международной научно-практической конференции «Развитие учета и аудита как основы информационно-аналитической системы предприятия», (м. Харків, 17 – 18 декабря 2005 г.). – Харьков: НТУ «ХПИ», 2005. – С. 123–124.
19. Репка Д. А. Управление организационно-экономическим развитием предприятия: концептуальные положения / Д. А. Репка // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України», (м. Дніпропетровськ, 19 – 20 квітня 2006 р. – Том 6. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 75–77.
20. Волик И. Н. Инновационный фактор управления организационно-экономическим развитием машиностроительного предприятия / И. Н. Волик, Д. А. Репка // Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення: Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Харків, 27 – 28 жовтня 2006 р.). – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – С. 164–166.
21. Репка Д. А. Формирование системы факторов влияния на процесс управления организационно-экономическим развитием промышленного предприятия / Д. А. Репка // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Передові наукові розробки – 2006», (м. Дніпропетровськ, 1 – 15 вересня 2006 р.). – Том 3. Економічні науки. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 45–47.
22. Репка Д. А. Координация управленческих воздействий в условиях реализации стратегии организационно-экономического развития предприятия / Д. А. Репка // Корпорації та інтегровані структури: проблеми науки та практики: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Харків, 22 – 23 травня 2007 р.). – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – С. 166–169.

АНОТАЦІЯ

Ріпка Д. О. Управління організаційно-економічним розвитком промислового підприємства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський національний економічний університет, Харків, 2009.

У дисертації обґрунтовано теоретичні положення з управління організаційно-економічним розвитком промислових підприємств, уточнено

його визначення, перелік принципів побудови системи управління організаційно-економічним розвитком великого машинобудівного підприємства, сформовано та обґрунтовано структуру системи управління, розроблено методичні рекомендації з оцінювання її ефективності, запропоновано методичний підхід щодо визначення рівня готовності промислового підприємства до організаційно-економічного розвитку, розроблено методичні положення з визначення динаміки його активності, сформовано методичні положення з координації управлінських дій в процесі організаційно-економічного розвитку машинобудівних підприємств.

Ключові слова: організаційно-економічний розвиток, промислове підприємство, принципи, система управління, готовність промислового підприємства до організаційно-економічного розвитку, активність організаційно-економічного розвитку, координація управлінських дій.

АННОТАЦИЯ

Репка Д. А. Управление организационно-экономическим развитием промышленного предприятия. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2009.

В диссертации обоснованы теоретические положения по управлению организационно-экономическим развитием промышленных предприятий, под которым предложено понимать сложный и нелинейный активный процесс перехода предприятия в новое качественное состояние за счет изменений в организации бизнес-процессов, направленных на повышение результативности использования экономических ресурсов предприятия, в результате чего обеспечивается социально-экономическая эффективность его деятельности и стабильность к негативному влиянию со стороны внешней среды. Акцентирование на активности процесса развития в данном случае обусловлено определенным свойством промышленного предприятия, а именно – целеустремленным характером функционирования, следствием которого является достижение поставленных целей.

Уточнена совокупность принципов построения системы управления организационно-экономическим развитием промышленного предприятия. Определены ключевые подсистемы системы управления, а именно: подсистема формирования целей, информационно-коммуникационная, аналитическая, исполнительная и контролирующая. Обоснована значимость информационно-коммуникационной подсистемы, которая обеспечивает координацию и взаимосогласованность управленческих воздействий. Разработаны методические рекомендации по оценке эффективности системы управления развитием на основе показателя, характеризующего длительность задержки реакции системы на соответствующие события.

Предложен методический подход к оценке уровня готовности промышленного предприятия к организационно-экономическому развитию,

под которой понимается свойство предприятия, обусловленное уровнем организации его бизнес-процессов и способностью экономической системы воспринимать возможные изменения, которые обеспечивают реализацию прогрессивных организационно-экономических преобразований. Общий уровень готовности промышленного предприятия к организационно-экономическому развитию целесообразно определять на основе интегрального показателя, который рассчитывается, как сумма произведений нормируемых значений частных показателей и коэффициентов весомости. Определение уровня готовности промышленного предприятия к организационно-экономическому развитию обеспечит необходимую информационную базу для обоснованного определения стратегии развития.

В диссертации предложено прогнозировать состояние предприятия по уровню готовности к организационно-экономическому развитию с помощью аппарата нейронных сетей. Определено, что основным требованиям наиболее полно соответствует обобщенно-регрессионная модель.

Разработаны методические положения по определению динамики активности организационно-экономического развития предприятия, которые основаны на расчете соответствующих частных показателей, характеризующих факторы внутренней среды предприятия, интегральных индексов по организационной и экономической составляющим и совокупного индекса, а также позиционировании промышленных предприятий в соответствующей матрице в зависимости от динамики активности.

В диссертационной работе сформированы методические положения по координации управленческих воздействий в процессе организационно-экономического развития промышленных предприятий, которые обеспечивают эффективность и гибкость системы управления.

Ключевые слова: организационно-экономическое развитие, промышленное предприятие, принципы, система управления, готовность промышленного предприятия к организационно-экономическому развитию, активность организационно-экономического развития, координация управленческих воздействий.

SUMMARY

Ripka D. O. Management of organization-economic development of an industrial enterprise. – The manuscript.

The thesis on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences on specialty 08.00.04 – economy and management of enterprises (on the types of economic activities). – Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2009.

Theoretical bases on the management of organization-economic development of industrial enterprises are grounded in dissertation, its determination and list of principles of construction of the management system of organization-economic development of large-scale machine-building enterprise are specified, the structure of the management system is formed and grounded, methodical recommendations on its efficiency evaluation are developed, the methodical approach to determination of the level of industrial enterprise's readiness to organization-economic development is

offered, methodical positions on determination of dynamics of its activity are elaborated, methodical positions on co-ordination of managerial actions in the process of organization-economic development of machine-building enterprises are formed.

Key words: organization-economic development, industrial enterprise, principles, management system, readiness of industrial enterprise, to organization-economic development, activity of organization-economic development, co-ordination of managerial actions.

РІПКА ДАР'Я ОЛЕКСАНДРІВНА

**УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 15. 05. 2009 р. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Обсяг 0,9 ум.-друк. арк.
Наклад 100 прим. Зам. № 94

Надруковано у міні-друкарні ТОВ «Рейтинг»
61002, Україна, м. Харків, вул. Сумська, 37,
тел. (057) 700-53-51, 714-34-26